

ködő szél iránya a Ráktérítőől északra NNW, majdnem N, a 23 szélességi foktól délre pedig NE.

A Gilf Kebir-plató 350—400 m magasán emelkedik ki a sivatag felszínéből. A peremét mindenütt törésvonalak szabták meg. A platót feldaraboló harántvölgyek és vadik szintén ezek irányát követik. Az anyaga nubiai homokkő, amelyet tűzköves réteg véd felülről. Oldalról azonban megtámadja a szél és az anyagával táplálja a sivatag homokbuckáit, a platót pedig mindjobban tanuhegyekké darabolja széjjel.

A plató északi részére ráfutnak a Homok-tenger buckái, amelyeket az itt uralkodó északi szél több kilométer hosszú, keskeny, 30—50 m magas hátakban kerget dél felé. Minthogy ezek az uralkodó széllel párhuzamosak, emlékeztetnek a magyarországi futóhomok területek szélbarázdáira, de míg ezek deflációs, addig azok akkumulációs formák. A téritőn alul a buckák iránya északkelet—délnyugatra változik, ami azt bizonyítja, hogy ez a terület már a passzátszél zónájába esik; a buckák segítségével itt a 23°-ban jelölhetjük meg a passzát-zóna északi határát.

A sivatag növényzete a vadikra szorítkozik. A lefolyástalan területeken meggyűlő víz azonban csak ideiglenesen tud némi növényzetet táplálni. A Homok-tenger buckái közt azonban még gyakran találni viruló növényeket. Ezzel szemben az állatvilág mindenütt képviselve van, főleg rovarok által. De a sivatagi egér és néhány madárfaj is gyakori.

A Kufra oázisban lakó tibuk a területet jól ismerik s tevéiket a vadikba időnkint felhajtják legeltetni. A délebbre fekvő Auvenat hegység forrásai ezen népek karavánjainak mindenkor vízállomásai voltak, s a források közelében levő barlangok a nedvesebb periódusokban huzamosabb ideig is lakásul szolgáltak egyes törzseknek. Egy ilyen korszakról beszélnek azok a sziklafestmények, amelyeket szerencsés véletlen folytán a barlangok mennyezetén találtak és az előadó által a helyszínen gyűjtött, pattintott tűzköveskövek s dörzskövek.

Végül bemutatott az előadó néhány sarkos kavicsot, homokbuckákban talált valódi fulguritet, tévesen fulguritnak tartott konkreciót, amelyek gyökerek körül képződött „nadrágok”, bemutatott továbbá mangánosan színezett növénykövületeket és gömbölyű, vagy szemes köveket, ismertette az „ál-cseppkövek”-et és ezeknek a mésztartalmú, laza homokkőből való képződését.

1933. november 9. DR. STRÖMPL GÁBOR: A bükki karszt vízrajza

A Bükk bonyolult geológiai felépítéséhez és változatos geomorfológiai arculatához mérten, vízrajza is szövevényes. — Forrásai sokfélék: a nagy karszt-források mellett fennsiki rétegforrások, majd a karsztfenéken fakadó források egész sora, peremi törései mentén pedig hőforrások, végül két évszázkos, csak tavasszal bugyogó máskor száraz időszakos-forrás. — *Csermelyei* közül több a „visszafolyó” azaz búvópatak; és pedig úgy el, mint előbúvópatak. S nemcsak a karsztos fennsíkokon található, hanem a mély völgyekben is, biznyságául annak, hogy még a mély völgyek sem érték el mindenütt a karszt fenekét. A nagyobb előbúvópatakok karsztforrásai mögött (Garadna forrása, szalajkavölgyi Szikla-forrás, stb.) kiterjedtebb barlangokat sejtethetünk. — A vízhálózat a karszt morfológiájához igazodik. A bükki karszt ugyanis pusztuló karszt. Az egykor jóval terjedelmesebb fennsíkok már fel-

darabolódtak, egyes darabjai már el is tűntek s ehhez mérten került napvilágra a földalatti vizerek rövidebb vagy hosszabb szakasza. Helyenkint, különösen a hegység szélei mentén, már meg is szűnt a karsztos vízrajz, csupán néhány aszó-völgy őrzi emlékét. A Bükk karszti vízrajza — a pusztuló fennsíkok között — híven simul a romladozó karszthoz, de mint normális, azaz felszíni vízhálózat még — fiatal, mely csak most van kialakulóban. A vízrajznak fiatal voltát a fennsíki vízválasztók bizonytalan földalatti lefutása is sejteti. Legnagyobb a Garadna földalatti vízterülete, mert vízválasztója, ahogy azt nagy forrásai és a fennsíki vakvölgyek meg többsorok sejtetik, a magas Bükk déli peremén fut végig. Baloldali (északi) vízterülete azonban kicsi, mert itt csupa apró források fűzére kíséri. Az örvénykövi karszt földalatti vizének nagy része a másik oldalra, Tardona és Varbó, azaz észak felé fut le. — Kicsi a vízgyűjtője a két időszakos (Vöröskő- és Imó-) forrásnak is, mert csupán a Tarkó és Peskő környékére szorítkozik. Közül áll terjedelem dolgában a mónosbéli, belpátfalvi és a szilvásvárad nagy-források karszti vízterülete. E források vizét a magas fennsík nyugati, a Tarkó és a Bálvány közti része táplálja. Vízválasztója ezek szerint nem az Istállóskőn, a Bükk kulmináló pontján, hanem jóval beljebb, keletnek fut, ahogyan azt pl. a Fekete-sár körüli vakvölgyek elhelyezkedése is elárulja. — A középütt terpeszkedő Nagymező hidrográfiai hovatartozása bizonytalan. Úgy tetszik, hogy a nagy fennsíki vízválasztói, a szalajkai és garadnai vízterületek itt érintkeznek és a Nagymező karszti vizén megosztozkodnak.

A Bükk másik nagy karszti vízterülete a két (Kács- és Görömböly-) Tapolca között terpeszkedik. E karszt túlnyomó része már nem fennsík, hanem csak asszövőlgyes félkarszt. Itt van a legkevesebb bővizű hideg-forrás. Nagy területen nyoma sincs a víznek, viszont a legtöbb s ugyancsak bővizű hőforrás — a Bükk alföldi nagy törésvonalai mentén itt (Diósgyőr, Kács, Tapolca) fakad föl. Nagy a gyanunk, hogy az itteni félkarszt nagy mélységekbe szivárgott s itt felmelegedett karsztvíze buggyan ki a törésvonalak mentén. Hazánk több hőforrása (budai, tatái, harkányi hévíz, stb.) körül ugyancsak hasonlóak a viszonyok: a törések közelében ott vannak a dolomit és mészkőhegyek félkarsztjai.

Az előadást élénk vita követte, amelyben Jaskó Sándor és dr. Cholnoky Jenő és mások vettek részt.

1933. december 14. DR. CHOLNOKY JENŐ: Az öntöző földművelés módszerei. Előadó ismertette Ázsia belső száraz vidékeinek öntözési módszereit és azokat az elméleteket, amelyeket az öntözött vidékek pusztulására felállított. Tárgyalta Stein Aurélnak az öntözésekkel összefüggő érdekes felfedezéseit, valamint a közöttük volt tudományos vitát is érintette. Részletebben nem térünk ki az érdekes előadásra, mert annak főbb eredményeit előadó a „Földrajzi Közlemények”-ben közölni fogja.

1933. december 21. DR. CHOLNOKY JENŐ és DR. BENDA LÁSZLÓ: A Magyar Földrajzi Társaság Etiópiai Kutatóútjának terve és feladata. Az ülésen Cholnoky Jenő egyetemi tanár, a társaság elnöke ismertette a kutatóút tervének keletkezését és rámutatott arra, hogy a magyar kutatóknak milyen nagy érdemeik vannak az afrikai kutatóutak terén. Gróf Teieki Sámuel, Ma-